

CRIZA ANILOR `80 DIN ROMÂNIA

PROF. DORU-NICOLAE GRĂDINARU

COLEGIUL NAȚIONAL „GRIGORE MOISIL”

DEBUTUL CRIZELOR DIN ANII '80

- Majoritatea oamenilor care afirmă că „înainte era mai bine” susțin că, în perioada comunistă, economia era înfloritoare, țara fiind la apogeul său industrial, toți oamenii având un loc de muncă. România era un pol al dezvoltării în Europa, această frază rămânând în gândirea oamenilor simpli a căror amintiri din perioada comunistă au fost romantizate cu trecerea timpului.
- Totuși, realitatea era cu totul alta. Din statisticile despre comerțul extern al româniei dintre anii 1948-1981 se poate constata, cu ușurință că balanța comercială a fost deficitară.
- Din cauza industrializării forțate și a contractării unor împrumuturi în acest scop, România intră într-o criză economică în luna mai a anului 1980, dezvăluită la o întâlnire a comitetului central al partidului comunist. Cauza principală a acestei situații era creșterea continuă a deficitului comercial.
- Această cădere drastică a determinat creditorii străini să ceară rambursarea banilor oferiți, președintele Nicolae Ceaușescu, aplicând metoda omului simplu: decide achitarea integrală a datoriei externe, chiar dacă asta însemna înfometarea populației.

PRECEDENTUL PACEPA

- În anul 1978, Ion Mihai Pacepa avea funcția de consilier pentru securitate națională și dezvoltare tehnologică. Liderii partidului aveau deplină încredere în acesta deoarece a lucrat pentru aceștia în spionajul industrial. Pacepa avea experiență în domeniul spionajului întrucât a fost doi ani șef al rezistenței române din Germania de Vest.
- Acesta reușește să fure secretul diamantelor sintetice sau pe cel al fabricării parbrizului de autoturisme și obține azil politic în SUA. Imediat după aceea, el este declarat trădător și este pusă o recompensă de două milioane de dolari pentru capturarea sa. Nici măcar cu asasini renumiți nu l-au mai putut găsi după trădarea acestuia.
- Ulterior, Pacepa a fost acuzat ca fiind agent româno-ruso-american, iar cuplul Ceaușescu nu a mai avut încredere în nimeni după acest moment, fapt ce a determinat schimbări majore în rândul securității.

DISCURSUL LUI CONSTANTIN PÎRVULESCU

- Discursul lui Constantin Pîrvulescu din timpul celui de al XII-lea congres al PCR este fără precedent. El alege să vorbească liber, ghidat de propriile principii și să-și expună părerea cu privire la monopolul puterii de către Nicolae Ceaușescu.
- Dictatorul își reînnoia mandatul fără a mai organiza alegeri și își intimida posibila concurență prin puterea de care dispunea. Pîrvulescu ține să amintească de spiritul comunist în care lipsurile și neajunsurile erau dezbătute în vederea rezolvării lor și pe care Ceaușescu îl neglija din preocuparea pentru propria funcție. Din această cauză, Pîrvulescu nu l-a susținut, ba chiar l-a criticat pe dictator.
- Influența pe care o avea Nicolae Ceaușescu asupra oamenilor este evidentă în reacția pe care aceștia au avut-o atunci când Pîrvulescu îl critica. Aceștia încercau să-l întrerupă prin urale artificiale precum: „Ceaușescu PCR” și „Ceaușescu reales”. Deși membrul partidului a adus argumente incontestabile, nu a putut determina o reacție sinceră din partea publicului.

SITUAȚIA SOCIALĂ: RAȚIONALIZAREA ALIMENTELOR

- Așa începe, deci, faimoasa poveste prin care părinții și bunicii noștri au trăit. Alimentația raționalizată, cu cartelă la alimentele principale, similar cu perioadele de război, cozile interminabile de la alimentare ce păreau tot mai lungi, învățatul la lumânare și felinar, orașele întunecoase, benzina și ea raționalizată, precum și frigul prezent în casele românilor erau doar câteva dintre realitățile vremii, considerate azi „mai bine”.
- Dictatura lui Ceaușescu devenise insuportabilă pentru cetățeni, aceștia fiind supuși unor reguli chinuitoare. Produsele de bază, precum pâinea, laptele și carnea dispăruseră din magazine.

PLATA DATORIILOR

- Chiar dacă regimul lui Ceaușescu dorea să țină sub control nivelul de trai al oamenilor, oferindu-le minimul calculat ca fiind necesar, oamenii începuseră chiar să fure de la locul de muncă pentru a-și satisface nevoile.
- De asemenea, ouăle, orezul, făina și laptele sau produsele din lapte erau aproape inaccesibile. Aceste produse erau folosite chiar ca monedă pentru a obține diferite produse sau favoruri. Această listă aproape interzisă poporului cuprindea și săpun, detergent, medicamente, vată medicinală, sau hârtie igienică.
- Miliardele de dolari împrumutate au fost achitate, dar fabricile tot fără randament au rămas, iar economia românească se afla în continuare sub influența Uniunii Sovietice.

SITUAȚIA SOCIALĂ: SECURITATEA

- În perioada lui Nicolae Ceaușescu, cel mai puternic organ era securitatea. Aceasta controla toate activitățile inclusiv cele sociale. Orice om indiferent de statut putea fi ridicat de către miliție chiar și pentru câteva cuvinte spuse în defavoarea conducătorului. O bună parte dintre cetățeni coopera cu securitatea, oferind informații.
- Astfel, s-a creat o psihoză a omniprezenței securității, discuțiile devenind de suprafață și cu opinii general acceptate. Până și în interiorul familiei se păstrau aceste aparențe întrucât și copiii puteau denunța. Se limita pe cât de mult se putea contactul românilor cu alte nații pentru a nu cunoaște alte regimuri politice și pentru a nu prelua idei ce intrau în conflict cu vreun aspect al cultului lui Ceaușescu.
- Cei care totuși plecau în interes de serviciu erau instruiți și supravegheați de securitate. Deși importanța barierelor financiare și profesionale ale cetățenilor a fost doborâtă și s-a încercat uniformizarea ierarhiei de către regimul comunist, lumea era departe de scenariul utopic pe care acesta îl prevedea deoarece firea umană se împotrivește principiilor de bază ale acestui regim.

Primele manifestări de revoltă

- Din anul 1986 încep conflicte de muncă spontane ce au avut loc în centre industriale majore precum Cluj-Napoca (noiembrie 1986) și platforma Nicolina din Iași (februarie 1987) și care prevestesc revoluția din 1989. Acestea culminează printr-o grevă masivă în Brașov.
- Pe 14 noiembrie 1987, la secția 440 „matrițe” a întreprinderii de autocamioane Steagul Roșu, muncitorii din schimbul de noapte au decis să protesteze din cauza unei rețineri din salariu fără vreun motiv. Aceștia nu au fost băgați în seamă, iar la ora 7 protestul a degenerat în distrugerii materiale din partea muncitorilor.

Revolta din 1987

- Revolta din 15 noiembrie 1987 a fost primul protest stradal oficial din perioada comunismului românesc. În jurul orei 8 dimineața circa 4 mii de muncitori s-au adunat în fața porților uzinei sediului administrativ, iar apoi de teama mulți s-au retras și au rămas doar 400 ce s-au îndreptat spre comitetul județean al PCR.
- Vocile s-au adunat cerând mâncare pentru copii, bani, căldură și lumină. Puțin mai târziu acest protest devenise unul politic, cetățenii vrând-l jos pe Ceaușescu, odată cu dictatura sa. Gărzile și securitatea erau deghizați în muncitori, rolul lor fiind de a observa cu atenție evenimentul și a filma. Mulțimea începuse să arunce portretele lui Ceaușescu și alimentele de la cantina partidului în stradă.

CONDAMNAREA PROTESTATARILOR

- Un moment ce a stârnit furie maximă protestatarilor a fost acela când au găsit produse alimentare considerate atunci delicatese în clădirea comitetului de partid. Plini de ură, aceștia au distrus și ars mobilierul, aparatura și au spart geamurile.
- Chiar dacă nu a fost găsit oficial niciun mort, circa 300 de protestatari au fost arestați și de asemenea răniți, securitatea și armata apelând la violență, chiar și la gaze lacrimogene, câini și mașini blindate.
- Cei mai activi protestatari au fost arestați, anchetați. Majoritatea au primit pedepse sau închisoare de la 6 luni la 3 ani, ceea ce le-a afectat imaginea la locul de muncă.

REVOLTA ÎN OCHII PRESEI

- O părere importantă este cea a ziaristului Mircea Carp ce admite că România avea nevoie de o schimbare, de o evoluție, așa cum aveau alte țări, nu de acte de violență. La fel de benefică ar fi fost schimbarea președintelui Nicolae Ceaușescu cu alte două persoane mai moderate acestea fiind atunci Ion Iliescu și Virgil Trofin. El aflate despre revolta de la Brașov de la Vlad Georgescu. Pentru ca Mircea Carp să poată difuza în direct verdictul politic, îi trebuiau 2 surse sigure care să ateste acest lucru, însă acesta nu a mai așteptat pentru că ar fi fost prea târziu a doua zi.
- Un alt interviu spectaculos este cel al lui Emil Hurezeanu. Acesta primește chiar în ziua de 15 noiembrie 1987 un plic sigilat de la consulatul american care povestește tragedia de la Brașov. El împreună cu Vlad Georgescu au fost primii care au dezbătut subiectul. În orele următoare au primit înregistrări și telefoane de la persoane ce au părăsit țara. Mai târziu povestea a devenit una internațională.

PROTESTELE DE LA BRAȘOV, RELATATE ÎN THE NEW WORK TIMES

„Sute de muncitori au jefuit, într-o revoltă, primăria orașului Brașov, sâmbăta trecută, aduși în stradă de reduceri majore ale salariilor și de prospectul unei alte ierni de lipsuri ale mâncării și energiei.

A fost prima violență industrială majoră din ultimii 10 ani, când minerii au făcut grevă, și prima răsunare a nemulțumii față de politicile naționale drastice, ridicate în slăvi de economiștii de aici ca fiind făcute să crească productivitatea și să elimine aproape toate datoriile externe ale României până în 1990. Un român, familiarizat cu evenimentele, a spus că muncitorii au intrat în primărie din fabrici, unde s-au adunat să voteze în alegerile locale, protestând asupra deciziei partidului să aplice niște legi care cereau reducerea salariilor pentru cote neatinse de producție. Fabricile nu împliniseră cota.

Ziarele române au ignorat revolta, dar au fost raportate creșteri ulterioare ale proviziilor de mâncare. Un articol de fond al ediției de luni a ziarului de partid, Scânteia, deși omițând orice mențiune a Brașovului, a atras atenția oficialilor locali, îndemnând la o cooperare fructuoasă dintre cetățeni și liderii aleși.”

COTIDIANUL THE NEW YORK TIMES, 22 NOIEMBRIE 1987

PROTESTELE DE LA BRAȘOV, RELATATE ÎN THE NEW YORK TIMES

„O asemenea revoltă lovește la legitimitatea statului socialist. Reacția brutală a domnului Ceaușescu – chemarea tancurilor, dezlănțuirea câinilor de poliție și a gazului lacrimogen - subminează mai mult poziția guvernului. Zile în șir Brașov a fost un oraș închis, poliția de la București făcând anchete și interogații.

Vor mai avea loc alte revolte? Au apărut zvonuri că altele deja au apărut, în Sibiu și Brăila, și motive pentru astfel de revolte vor rămâne, cel mai probabil, cât timp Ceaușescu va sta la putere.

Președintele Ceaușescu devine din ce în ce mai alienat, chiar și de proprii săi suporteri. Uniunea sovietică nu va privi blând comportamente ce mențin căile vechi ale comunismului. Astfel, apare avertismentul domnului Brucan: nu recurge la represive majoră, ca nu cumva să rămână România izolat și de est și de vest.

Ceaușescu se confruntă cu datorii zdrobitoare, declin economic, gestionare greșită, distanțare de URSS – și acum, cu o revoltă a muncitorilor și defecțiuni de partid. Singură, revolta de la Brașov nu va fi chiar așa de semnificativă, dar, dacă e urmată de o despărțire între elitele partidului, e posibil ca, într-o zi, să o privim ca pe un pas cheie în căderea dictaturii lui Ceaușescu.”

COTIDIANUL THE NEW YORK TIMES, 30 DECEMBRIE 1987

PROTESTELE DE LA BRAȘOV, RELATATE ÎN RADIO EUROPA LIBERĂ

Radio Europa liberă a făcut, de asemenea, o evaluare a situației din Brașov. Publicat pe 4 decembrie 1987, acest raport comunică faptul că „condițiile în care trăiesc românii sunt criticate de partidele comuniste vest-europene. Ca un rezultat al mediatizării largi, de către surse vestice, ale evenimentelor de la Brașov și ale situației sociale a României, mai multe partide comuniste din Europa de vest s-au distanțat de regimul Ceaușescu. Candidatul Partidului Comunist Francez (PCF), Andre Lajoine, deși a acuzat, în parte, datoriile externe mari ale României pentru situația de la Brașov, acesta a concluzionat că reforme economice și politice sunt necesare. Cea mai puternică afirmație, până acum, este a secretariatului național al Partidului Comunist Belgian, ea fiind următoarea: era prea previzibil că absența libertății și a democrației, puterea autoritară și personală, natura birocratică a gestionării economice, neparticiparea muncitorilor la afacerile publice—niciuna din acestea nu pot fi explicate de datorii externe—au să aducă, mai devreme sau mai târziu creșterea nemulțumirilor, furiei, și chiar o revolta populară. Represiunea nu este o soluție validă.”

PROTESTELE DE LA BRAȘOV, RELATATE ÎN RADIO EUROPA LIBERĂ

- Acesta a oferit, de asemenea, informații adiționale despre revolta în sine: „primarul orașului Brașov, Dumitru Calancea, a fost bătut și dus la spital. Raporturi de două fatalități nu au fost încă confirmate. Nu există indicații spre jafuri sau deteriorări pe celelalte proprietăți, în afară de cele de partid, la nici un punct. Forțele de ordine, după o aparentă ezitare, au pătruns în oraș înainte de apus. Miliția și armata au fost folosite pentru a curăța zona centrului. Nu au fost raportate ciocniri.

REVOLTA ÎN PRESA STRĂINĂ

Un filmuleț scurt arătat pe 23 noiembrie la știrile de seară din Italia este primul document vizual al evenimentului, valabil în vest. Potrivit celor care l-au văzut, filmarea făcută în fugă în centrul Brașovului de un turist din vest, arăta o clădire publică avariată de foc și fumegând; un foc în mijlocul străzii și mai multe steaguri de partid, postere de propagandă și portrete oficiale arzând; și o adunare mare de demonstratori fiind urmărită de vehicule armate.

Pe parcursul acestei filmări, un grup de muncitori a fost văzut ținând și fluturând sfidător un steag național; și grupuri de oameni au fost văzuți oprindu-se din fugă pentru a arunca pietre spre urmăritorii lor. Două poze postate în ziarul francez de stânga Liberation arată operații de curățare la amurg, pe o stradă presărată cu cioburi și resturi; se observă, din nou, personal neinformați în echipament militar.

URMĂRILE REVOLTEI DIN 1987

Așadar, remarcăm faptul că politica de plată anticipată a împrumuturilor contractate de Nicolae Ceaușescu a determinat o înrăutățire considerabilă a traiului populației pe parcursul anilor '80. Populația a resimțit diverse lipsuri, de la produse alimentare de bază, până la curent, apă caldă sau acces la informații.

CĂDEREA COMUNISMULUI

Toate acestea au condus spre primele mișcări de revoltă, cele din 1987 de la Brașov, care au culminat cu revoluția din decembrie 1989, în care cuplul Ceaușescu a fost înlăturat de la putere, România revenind la democrație.

BIBLIOGRAFIE

Revista Historia:

- [Situația dezastruoasă a economiei românești în epoca de aur](#)
- [Constantin Pîrvulescu îl critică virulent pe Nicolae Ceaușescu la Congresul al XII-lea al PCR](#)
- [Ceaușescu și inovațiile din Securitate](#)

Cotidianul The New York Times

- [Rumanians riot over pay cut and shortages](#)
- [Tremors in Rumania](#)

Ziarul Adevărul

- [A fost sau n-a fost România grâнарul Europei? Cum se măsluiau în comunism producțiile pentru planul cincinal și unde ajungeau cerealele de la noi](#)
- [Cele mai mari gafe din timpul regimului comunist: „purcei parfumați“ la expoziția de animale și drumuri asfaltate într-o noapte](#)
- [Povești despre cum se pregăteau vizitele lui ceaușescu la cluj: pomi vopsiți pe marginea drumului și bitum pentru „protecția“ tocurilor tovarășei](#)
- [Poveștile crizei alimentare din ultimii ani ai comunismului. Jumătate de noapte la rând pentru două borcane cu sana](#)

Radio France International

- [Pagina de istorie: Ion Mihai Pacepa, trădător de țară sau erou?](#)

suplimentuldecultura.ro

- [Crizele alimentare – traume ale romaniei recente](#)

rador.ro

- [15 noiembrie 1987 la Braşov](#)

artsandculture.google.com/

- [Procesul şi execuţia](#)

presidency.ro

- [Raport final al comisiei prezidenţiale pentru analiza dictaturii comuniste din România](#)

Radio Europa Liberă România

- [Dosarul revoltei de la Braşov: fără vinovaţi la 32 de ani de la schingiuirea muncitorilor care au protestat](#)

Radio Free Europe

- [The Workers protest in Brasov: assessment and aftermath](#)

Ziarul Evenimentul Zilei

- [Cum a ajuns România pe harta disidenţei europene, la 15 noiembrie 1987](#)